

gis – apie 2 m, plotis – iki 1 m. Ties kv. B–8–9 padarytas duobės skerspjūvis. Duobė užpildyta smėlinga žeme, vietomis yra labai nežymi degėsiukų priemaiša. Duobės gylis siekia iki 0,4 m, jos dugnas buvo 0,8 m gylyje nuo žemės paviršiaus. Radiinių duobėje nerasta. *Duobė 4.* Jos kontūras išryškėjo ploto kv. A–B–1–2 bei išpjovoje, 0,55 m gylyje nuo žemės paviršiaus. Duobė ryškiau neišsiskiria, ji užpildyta smėlinga žeme. Duobės ilgis – apie 1,8 m (R–V kryptimi), plotis – iki 1 m. Duobės dugnas rastas 0,8–0,85 m gylyje nuo žemės paviršiaus. *Kapas 1.* Ploto kv. B–4, 0,5 m gylyje nuo žemės paviršiaus, ties CK, smėlingos žemės sluoksnyje (virš senojo žemės paviršiaus) gulėjo labai surūdijęs 9 cm ilgio ir 2 cm pločio geležinis dirbinys – greičiausiai peilio viršutinės dalies fragmentas. Šalia šio dirbinio, kiek arčiau link CK, surinkta keletas labai mažų degintinių kauliukų. Tikėtasi daugiau kauliukų rasti nuimant kontrolinę juostą, tačiau po ją jų nerasta. Dėl labai mažo kauliukų kiekio ir smulkumo nebuvo prasmės juos pateikti tirti antropologams. Nuėmus kontrolinę juostą, tyrimo darbai

buvo baigti. Atlikus fiksacijos darbus, pilkapis buvo atpiltas. Tiksliau datuoti pilkapį trūksta duomenų – jis galėjo būti supiltas I tūkst. pabaigoje – II tūkst. pradžioje.

BARROW CEMETERY OF VELIANKA (ŽINGIAI)

In the course of investigations it was established that during raising of the barrow its diameter amounted to circa 6 m. Thickness of the piled earth (together with sod) was 0.2–0.6 m. The barrow was surrounded by 4 pits of different size filled by earth mixed with sand. The part of the barrow that was nearer the road was disturbed. Some stones were fixed in the barrow, most likely representing the former stone circle with diameter of 4 m. In quarter B–4, at a depth of 0.5 m, a fragment of some heavily corroded iron artefact (knife?) was found and beside it a few small cremated bones.

The barrow may be dated approximately to the end of the 1st millennium – the beginning of the 2nd millennium A.D.

SANTAKOS PILKAPYNAS

Vykintas VAITKEVIČIUS

2001 m. LII tėsė kvartalinės linijos žalojamų Santakos pilkapių (Vilniaus r., Buivydžių sen.) tyrinėjimus (žr. *ATL 2000 metais*, V., 2002, p. 83–85).

Ištirtas pilkapis 2 (pagal detalųjį pilkapyno planą – 77) buvo centrinėje pilkapyno dalyje, į PV nuo pilkapio 1 (76).

Pilkapis 2 praeityje siekė 5,2–5,4x5,6–5,8 m dydį. Deja, visa centrinė jo sampilo dalis jau seniai buvo sunaikinta 3,5–4 m pločio kvartalinės linijos, skiriančios miško kvartalus 36 ir 37. Išlikęs sampilo pakraštys tebuvo 2,6–2,8x5,6 m dydžio, siekė 1,07 m aukštį.

Pilkapio sampilas buvo supiltas iš geltono smėlio su pavieniais angliukais, ilgainiui virš suplokštėjusio sampilo vėjas supustė dar ir gelsvo smėlio sluoksnį. Keista, tačiau neužfiksuota jokių duomenų, jog pilkapį praeityje būtų juosęs akmenų vainikas.

Orientacinį jo dydį (plotą) leido įsivaizduoti tik dvi duobės, užpildytos juoda degėsinga žeme su anglimis ir suodžiais. R duobės (kv. AB 4–7) dydis siekė 1,4x2,8 m, gylis – 0,4–0,45 m, o V (kv. GH 8–10) – 1,35x1,5 m, gylis – 0,24 m.

Pilkapio pagrindas – maišytos degėsingos žemės su angliukais sluoksnelis – po sampilu aptiktas 0,88–0,92 m gylyje. Sluoksnio storis siekė 4–7 cm, į pakraščius jis dar labiau plonėjo. Giliau išryškėjo į balkšvą, vietomis geltoną smėlį (įžemį) įkastų 4 kapų kontūrai (17 pav.).

Kapas 1. 0,96 m gylyje kapo duobė nelygiais kraštais ir kiek apardytu ŠV kampu buvo 0,58–0,68x2,15 m dydžio. Ji siekė 0,26 m gylį. Mirusysis, doc. R. Jankausko duomenimis, buvo palaidotas aukštiejininkas, orientuotas galva 255° kryptimi. Griaučiai išlikę prastai. Dešinioji mirusiojo ranka, atrodo, buvo ištiesta palei šoną, kairiosios padėtis nenustatyta. Mirusiojo kairėje, ties alkūne rastas pjautuvėlis su medinės rankenos likučiais. Virš pjautuvėlio aptikta ylos įtvara su kaulinės rankenos likučiais. Ylos smaigalys buvo rastas paėmus pjautuvėlį, prilipęs po juo. Dar viena ylos dalis gulėjo kaklo srityje, už 10 cm į PV nuo pjautuvėlio.

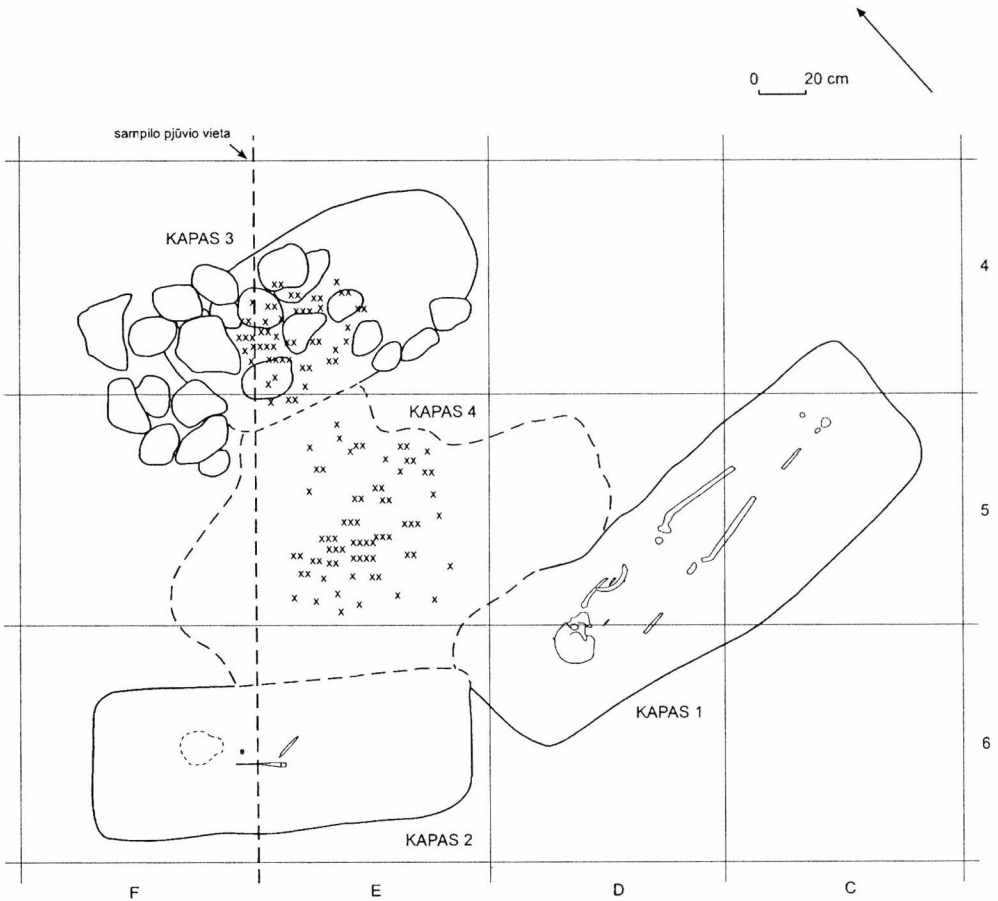
Mirusiojo kaulolės kairėje, prie pakaušio, ant briaunos aptiktas žalvarinis žiedas užkeistais galais. Prie jo rasta juodos spalvos užsikonservavusios organinės medžiagos likučių, matyt, vilnonio audinio.

Kapas 2. Jis šiek tiek suardė kapo 1 duobės ŠV kampą. 0,96 m gylyje kapo 2 duobė buvo 0,6–0,65x1,6 m dydžio. ŠR duobės kraštinė nebuvo visiškai aiški (kaip paaiškėjo vėliau, ją apardė kapas 4). Kapo duobė siekė 0,25–0,28 m gylį. Mirusysis joje buvo palaidotas aukštiejininkas, orientuotas galva 290° kryptimi. Griaučiai sunykę.

Mirusiojo dešinėje, ties alkūne aptiktas ietigalis su nulaužto medinio koto likučiais. Šalia ietigalio viršūnės rasta sunykusi geležinė perpetės sagtelė. Į R nuo ietigalio įmovas, mirusiojo juosmens srityje, aptiktas įkypai, smaigaliu link ietigalio padėtas peilis su medinės rankenos likučiais. Virš mirusiojo dantų pastebėta juodos spalvos užsikonservavusios organinės medžiagos likučių, matyt, vilnonio audinio.

Kapas 3. Kapo duobės kontūras užfiksuotas 0,88–0,94 m gylyje. Ji skyrėsi pilkšvu geltonu smėliu, savo akmenų konstrukcija ir tuo, jog čia slūgsojo iš laužavietės švariai išrinkti degintiniai kaulai. Duobės PV kraštinė nebuvo ryški (kaip paaiškėjo vėliau, ją apardė kapas 4). 0,96–1 m gylyje nustatyta, kad kapui iškasta duobė siekė 1,32 m ilgį (R–V), 0,64–0,68 m plotį, 0,21–0,23 m gylį, buvo stačiais šlaiteliais, plokščiu, kiek nelygiu dugnu. Didžiausia degintinių kaulų koncentracija aptikta duobės V dalyje, savotiškoje „skylėje“ tarp palyginti didelių akmenų ir po jais.

Atskiro dėmesio nusipelno kapo akmenų konstrukcija. Ant duobės ŠV–V krašto aptikta 12 akmenų. Didžiausias jų siekė 0,32x0,38x0,25 m dydį, mažiausias (skeveldra) – 0,07x0,11x0,06 m. Vidutinis kitų akmenų dydis svyravo nuo

17 pav. Santakos pilkapijo 2 kapų situacijos planas. *V. Vaitkevičiaus brėž.*
 Fig. 17. Situation of graves in Santaka barrow 2.

0,13x0,16x0,12 m iki 0,2x0,27x0,12 m. Tai smulkiagrūdžiai ir vidutinio rupumo granitai. Dar vienas šiai konstrukcijos daliai priskirtinas akmuo, matyt, nuvirtes, gulėjo giliau, pačioje kapo duobėje. Kapo duobės Š sienelėje buvo 4 vidutiniškai 0,19x0,22x0,2 m dydžio akmenys. Du iš jų buvo pastatyti taip, kad sutvirtintų duobės

sienelę, kiti 2 – uždėti jiems ant viršaus. Vieni šie akmenys – smulkiagrūdžiai granitai.

Kapo duobės P sienelėje rasti 3 vidutiniškai 0,13x0,17x0,16 m dydžio akmenys. Vienas iš jų – skeveldra. Kiti du pastatyti taip, kad sutvirtintų duobės sienelę. Šie akmenys – vidutinio rupumo granitai. Tarp abiejų akmenų „sienelių“ Š ir P pusėse, ka-

po duobės dugne buvo aptikti dar 3 nuo 0,16x0,2x0,09 m iki 0,21x0,24x0,16 m dydžio akmenys.

Kape įkapių nerasta.

Kapas 4. Visame tyrimų plote pasiekus 0,88–0,9 m gylį, pilkapijo pagrindo lygyje ir žemiau jo, tarp kapų 1, 2 ir 3 išryškėjo pilkšvo, maišyto su geltonu, smėlio su pelenais, anglimis ir degintiniais kaulais dėmė. Jos ribos nebuvo visiškai aiškios. Jas leido patikslinti pjūviai. R–V kryptimi kapo duobės ilgis siekė 1,87 m, giliausioje vietoje – 0,22–0,24 m gylį. Š–P kryptimi kapo duobės ilgis siekė 1,03 m, giliausioje vietoje – 0,19 m gylį. Duobė buvo lėkšto dubens formos. Kape rasti degintiniai kaulai, palyginti su rastaisiais kape 3, buvo stambūs. Kai kurie ilgųjų kaulų fragmentai siekė 6–8 cm ilgį, plokščiųjų – 5x5 cm dydį. Didžiausia jų koncentracija aptikta duobės centre, kiek į V nuo jo. Kape įkapių nerasta.

Ištirti kapai pagal griautinių kapų įkapes datuojami IV a. antrąja puse – V a. Tačiau pilkapijo įranga nėra visiškai būdinga ankstyvajai Rytų Lietuvos pilkapių kultūrai – čia neaptikta akmenų vainiko žymių. Visi pilkapyje rasti kapai buvo įrengti perkasant jo sampilą ir pagrindą. Vis dėlto kapas 2 yra santykinai kiek vėlesnis už kapą 1, nes suardė jo pakraštį. Kapas 4 santykinai yra pats vėliausias – jis suardė visų kitų trijų kapų (1, 2, 3) pakraščius. Kuris iš kapų – 3 (degintinis)

ar 1 (griautinis) – yra santykinai ankstesnis, nustatyti nepavyko. Abu jie buvo įrengti skirtingose pilkapijo dalyse, perkasant pilkapijo pagrindą. Duobės jiems iškastos lygiagrečiai viena kitai ir vienodai orientuotos. Tai leistų manyti, kad degintinis kapas 3 buvo įrengtas vienu metu su griautiniu kapu 1 arba tarp jų yra visai nedidelis chronologinis skirtumas.

Preliminari išvada, kad tarp visų pilkapyje aptiktų kapų yra tik nedideli chronologiniai skirtumai ir visi jie, matyt, kilę iš IV a. antrosios pusės – V a. laikotarpio, turėtų būti patikrinta analizuojant I tūkst. laidosenos Rytų Lietuvoje chronologiją ir raidą.

BARROW CEMETERY OF SANTAKA

In 2001 LIH investigated barrow 2, as being destroyed, in the barrow cemetery of Santaka (Vilnius district). During investigations it was established that equipment of the barrow is not fully typical to the early barrow culture of East Lithuania. All 4 graves (2 primary burials and 2 cremations) found in the barrow were equipped by digging across the piled earth and foundation of the barrow. Grave 3 stood out by its in particular interesting design of 23 stones. Judging from the burial items of primary burials, all 4 graves are datable to the 2nd half of the 4th–5th centuries. Their chronological differences are thought to be insignificant.